EURÓPSKA
KOMISIA

V Bruseli 19. 6. 2024
COM(2024) 614 final

Odporúčanie

ODPORÚČANIE RADY

k hospodárskej, sociálnej, štrukturálnej a rozpočtovej politike a politike zamestnanosti Lotyšska

{SWD(2024) 600 final} - {SWD(2024) 614 final}

Odporúčanie

ODPORÚČANIE RADY

k hospodárskej, sociálnej, štrukturálnej a rozpočtovej politike a politike zamestnanosti Lotyšska

RADA EURÓPSKEJ ÚNIE,

so zreteľom na Zmluvu o fungovaní Európskej únie, a najmä na jej článok 121 ods. 2 a článok 148 ods. 4,

so zreteľom na nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1263 z 29. apríla 2024 o účinnej koordinácii hospodárskych politík a mnohostrannom rozpočtovom dohľade a o zrušení nariadenia Rady (ES) č. 1466/97[1], a najmä na jeho článok 3 ods. 3,

so zreteľom na odporúčanie Európskej komisie,

so zreteľom na uznesenia Európskeho parlamentu,

so zreteľom na závery Európskej rady,

so zreteľom na stanovisko Výboru pre zamestnanosť,

so zreteľom na stanovisko Hospodárskeho a finančného výboru,

so zreteľom na stanovisko Výboru pre sociálnu ochranu,

so zreteľom na stanovisko Výboru pre hospodársku politiku,

keďže:

(1) Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/241[2], ktorým sa zriadil Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti, nadobudlo účinnosť 19. februára 2021. Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti poskytuje členským štátom finančnú podporu na vykonávanie reforiem a investícií, pričom so sebou prináša fiškálny impulz financovaný Európskou úniou. V súlade s prioritami európskeho semestra pomáha dosiahnuť hospodársku a sociálnu obnovu a vykonávanie udržateľných reforiem a investícií, najmä s cieľom podporiť zelenú a digitálnu transformáciu a posilniť odolnosť hospodárstiev členských štátov. Zároveň pomáha posilňovať verejné financie a podporovať rast a tvorbu pracovných miest v strednodobom a dlhodobom horizonte, posilňovať územnú súdržnosť v rámci EÚ a podporovať pokračujúce vykonávanie Európskeho piliera sociálnych práv.

(2) Cieľom nariadenia REPowerEU[3], ktoré bolo prijaté 27. februára 2023, je postupne ukončovať závislosť EÚ od dovozu ruských fosílnych palív. Pomohlo by to dosiahnuť

---

1 Ú. v. EÚ L 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.

2 Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/241 z 12. februára 2021, ktorým sa zriaďuje Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti (Ú. v. EÚ L 57, 18.2.2021, s. 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).

3 Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/435 z 27. februára 2023, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) 2021/241, pokiaľ ide o kapitolu REPowerEU v plánoch obnovy a odolnosti, a ktorým sa menia nariadenia (EÚ) č. 1303/2013, (EÚ) 2021/1060 a (EÚ) 2021/1755 a smernica 2003/87/ES (Ú. v. EÚ L 63, 28.2.2023, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj).

energetickú bezpečnosť a diverzifikovať dodávky energie do EÚ, pričom by sa zároveň zvýšila miera využívania obnoviteľných zdrojov energie, kapacity na uskladňovanie energie a energetická efektívnosť. Lotyšsko pridalo do svojho národného plánu obnovy a odolnosti novú kapitolu REPowerEU s cieľom financovať kľúčové reformy a investície, ktoré pomôžu dosiahnuť ciele plánu REPowerEU.

(3) Komisia 16. marca 2023 vydala oznámenie s názvom „Dlhodobá konkurencieschopnosť EÚ: výhľad na obdobie po roku 2030“[4], ktoré má slúžiť ako podklad pre rozhodnutia v príslušných oblastiach politiky a má vytvoriť rámcové podmienky pre zvyšovanie miery rastu. V oznámení sa konkurencieschopnosť vymedzuje na základe deviatich navzájom sa posilňujúcich faktorov. Spomedzi týchto faktorov sa prístup k súkromnému kapitálu, výskum a inovácia, vzdelávanie a zručnosti a jednotný trh javia ako kľúčové politické priority pre reformy a investície, ktoré majú vyriešiť súčasné výzvy produktivity a zároveň upevniť dlhodobú konkurencieschopnosť EÚ a jej členských štátov. Komisia 14. februára 2024 na toto oznámenie nadviazala, keď vydala výročnú správu o jednotnom trhu a konkurencieschopnosti[5]. V správe sa uvádzajú podrobné údaje o silných stránkach a výzvach jednotného trhu Európy z hľadiska konkurencieschopnosti, pričom sa monitoruje každoročný vývoj na základe deviatich identifikovaných faktorov konkurencieschopnosti.

(4) Komisia 21. novembra 2023 prijala ročný prieskum udržateľného rastu na rok 2024[6], čím odštartovala cyklus európskeho semestra pre koordináciu hospodárskych politík na rok 2024. Európska rada 22. marca 2024 schválila priority uvedeného prieskumu sústredené na štyri rozmery konkurencieschopnej udržateľnosti. Komisia 21. novembra 2023 prijala na základe nariadenia (EÚ) č. 1176/2011 aj správu o mechanizme varovania na rok 2024, v ktorej Lotyšsko neurčila za jeden z členských štátov, ktoré môžu byť postihnuté nerovnováhami alebo ktorým môže hroziť, že budú postihnuté nerovnováhami, a v prípade ktorých bude potrebné hĺbkové preskúmanie. V ten istý deň Komisia prijala stanovisko k návrhu rozpočtového plánu Lotyšska na rok 2024. Komisia prijala aj odporúčanie na odporúčanie Rady o hospodárskej politike eurozóny, ktoré Rada prijala 12. apríla 2024, ako aj návrh spoločnej správy o zamestnanosti na rok 2024, v ktorej sa analyzuje vykonávanie usmernení pre politiky zamestnanosti a zásad Európskeho piliera sociálnych práv, ktorý Rada prijala 11. marca 2024.

(5) Dňa 30. apríla 2024 nadobudol účinnosť nový rámec EÚ pre správu hospodárskych záležitostí. Rámec zahŕňa nové nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1263 o účinnej koordinácii hospodárskych politík a mnohostrannom rozpočtovom dohľade a o zrušení nariadenia Rady (ES) č. 1466/97. Zároveň zahŕňa aj zmenené nariadenie (ES) č. 1467/97 týkajúce sa vykonávania postupu pri nadmernom deficite a zmenenú smernicu 2011/85/EÚ o rozpočtových rámcoch členských štátov[7]. Cieľmi nového rámca sú udržateľnosť verejného dlhu a udržateľný a inkluzívny rast, ktorý sa má dosiahnuť postupnou fiškálnou konsolidáciou, ako aj reformami

---

4 COM(2023) 168 final.
5 COM(2024) 77 final.
6 COM(2023) 901 final.
7 Nariadenie Rady (EÚ) 2024/1264 z 29. apríla 2024, ktorým sa mení nariadenie (ES) č. 1467/97 o urýchľovaní a objasňovaní vykonania postupu pri nadmernom schodku (Ú. v. EÚ L, 2024/1264, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1264/oj) a smernica Rady (EÚ) 2024/1265 z 29. apríla 2024, ktorou sa mení smernica 2011/85/EÚ o požiadavkách na rozpočtové rámce členských štátov (Ú. v. EÚ L, 2024/1265, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1265/oj).

a investíciami. Podporuje sa v ňom preberanie zodpovednosti zo strany členských štátov s dôraznejším zameraním na strednodobý horizont, sprevádzané účinnejším a koherentnejším presadzovaním. Každý členský štát by mal Rade a Komisii predložiť národný strednodobý fiškálno-štrukturálny plán. Národné strednodobé fiškálno-štrukturálne plány obsahujú fiškálne, reformné a investičné záväzky členského štátu, ktoré sa vzťahujú na plánovací horizont v trvaní štyroch až piatich rokov v závislosti od bežnej dĺžky mandátu národného zákonodarcu. Trajektória vývoja čistých výdavkov[8] v národných strednodobých fiškálno-štrukturálnych plánoch by mala byť v súlade s požiadavkami nariadenia (EÚ) 2024/1263 vrátane požiadaviek na to, aby verejný dlh najneskôr do konca obdobia úprav dosiahol alebo si udržal hodnoverne klesajúci trend alebo aby zostal na obozretnej úrovni pod 60 % HDP a aby deficit verejných financií v strednodobom horizonte dosiahol a/alebo si udržal referenčnú úroveň pod 3 % HDP. Ak sa členský štát zaviaže uskutočniť príslušný súbor reforiem a investícií v súlade s kritériami stanovenými v nariadení (EÚ) 2024/1263, obdobie úprav sa môže predĺžiť najviac o tri roky. V snahe podporiť prípravu týchto plánov má Komisia [21. júna] 2024 poskytnúť členským štátom usmernenia týkajúce sa obsahu plánov a následných výročných správ o pokroku, ktoré budú musieť predložiť, a v súlade s článkom 5 nariadenia (EÚ) 2024/1263 im zašle technické usmernenia týkajúce sa fiškálnych úprav (referenčné trajektórie a prípadne technické informácie). Členské štáty by svoje strednodobé fiškálno-štrukturálne plány mali predložiť do 20. septembra 2024, pokiaľ sa daný členský štát a Komisia nedohodnú na primeranom predĺžení tejto lehoty. Členské štáty by mali podľa potreby zabezpečiť zapojenie svojich národných parlamentov a konzultácie s nezávislými fiškálnymi inštitúciami, sociálnymi partnermi a inými vnútroštátnymi zainteresovanými stranami.

(6) Európsky semester pre koordináciu hospodárskych politík sa v roku 2024 ďalej vyvíja a kopíruje pritom vykonávanie Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti. Na plnenie priorít jednotlivých politík v rámci európskeho semestra je nevyhnutné, aby sa aj naďalej plne vykonávali plány obnovy a odolnosti, keďže tieto plány pomáhajú účinne riešiť všetky výzvy identifikované v príslušných odporúčaniach pre jednotlivé krajiny vydaných v posledných rokoch alebo ich významnú časť. Odporúčania pre jednotlivé krajiny na roky 2019, 2020, 2022 a 2023 sú naďalej rovnako relevantné aj pre plány obnovy a odolnosti, ktoré boli zrevidované, aktualizované alebo zmenené v súlade s článkami 14, 18 a 21 nariadenia (EÚ) 2021/241.

(7) V súlade s článkom 18 ods. 1 nariadenia (EÚ) 2021/241 Lotyšsko predložilo Komisii 30. apríla 2021 svoj národný plán obnovy a odolnosti. Komisia podľa článku 19 nariadenia (EÚ) 2021/241 posúdila relevantnosť, účinnosť, efektívnosť a koherentnosť plánu obnovy a odolnosti, a to v súlade s usmerneniami pre posudzovanie uvedenými v prílohe V k uvedenému nariadeniu. Rada 13. júla 2021 prijala rozhodnutie o schválení posúdenia plánu obnovy a odolnosti Lotyšska[9], ktoré bolo zmenené 8. decembra 2023 na základe článku 18 ods. 2 nariadenia (EÚ) 2021/241 s cieľom aktualizovať maximálny finančný príspevok na nenávratnú finančnú podporu, ako aj

---

[8] Čisté výdavky v zmysle vymedzenia v článku 2 nariadenia Rady (EÚ) 2024/1263 z 29. apríla 2024 (Ú. v. EÚ L 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj). Čisté výdavky sú výdavky verejnej správy bez i) úrokových výdavkov, ii) diskrečných príjmových opatrení, iii) výdavkov na programy Únie plne kryté príjmami z fondov Únie, iv) vnútroštátnych výdavkov na spolufinancovanie programov financovaných Úniou, v) cyklických prvkov výdavkov na dávky v nezamestnanosti a vi) jednorazových a iných dočasných opatrení.

[9] Vykonávacie rozhodnutie Rady z 13. júla 2021 o schválení posúdenia plánu obnovy a odolnosti Lotyšska (10157/2021).

s cieľom zahrnúť kapitolu REPowerEU[10]. Uvoľnenie splátok je podmienené rozhodnutím Komisie prijatým v súlade s článkom 24 ods. 5 nariadenia (EÚ) 2021/241, že Lotyšsko uspokojivo dosiahlo príslušné míľniky a ciele stanovené vo vykonávacom rozhodnutí Rady. Keď sa hovorí o uspokojivom splnení, predpokladá sa, že v súvislosti s predchádzajúcimi míľnikmi a cieľmi, ktoré už boli dosiahnuté, nedošlo k zvratu.

(8) Lotyšsko 14. mája 2024 predložilo svoj národný program reforiem na rok 2024 a 30. apríla 2024 svoj program stability na rok 2024 v súlade s článkom 4 ods. 1 nariadenia (ES) č. 1466/97.

(9) Komisia 19. júna 2024 uverejnila správu o Lotyšsku na rok 2024[11]. Posudzoval sa v nej pokrok, ktorý Lotyšsko dosiahlo pri plnení príslušných odporúčaní pre danú krajinu, ktoré prijala Rada v rokoch 2019 až 2023, a hodnotilo sa v nej vykonávanie plánu obnovy a odolnosti Lotyšska. Na základe tejto analýzy sa v správe o krajine identifikovali nedostatky v súvislosti s výzvami, ktoré plán obnovy a odolnosti nerieši alebo ich rieši len čiastočne, ako aj v súvislosti s novými a vznikajúcimi výzvami. Okrem toho sa v nej posudzoval pokrok Lotyšska pri vykonávaní Európskeho piliera sociálnych práv a pri dosahovaní hlavných cieľov EÚ v oblasti zamestnanosti, zručností a znižovania chudoby, ako aj pokrok pri dosahovaní cieľov OSN v oblasti udržateľného rozvoja.

(10) Na základe údajov, ktoré overil Eurostat[12], sa deficit verejných financií Lotyšska znížil zo 4,6 % HDP v roku 2022 na 2,2 % HDP v roku 2023, zatiaľ čo dlh verejnej správy vzrástol zo 41,8 % HDP na konci roka 2022 na 43,6 % HDP na konci roka 2023.

(11) Rada 12. júla 2022 odporučila Lotyšsku[13], aby v roku 2023 prijalo opatrenia s cieľom zabezpečiť, že rast primárnych bežných výdavkov financovaných z vnútroštátnych zdrojov bude v súlade s celkovo neutrálnymi zámermi politiky[14], pričom sa zohľadní pokračujúca dočasná a cielená podpora domácností a podnikov, ktoré sú najviac ohrozené nárastom cien energie, a ľudí utekajúcich z Ukrajiny. Lotyšsku sa odporučilo, aby bolo pripravené prispôsobiť bežné výdavky vyvíjajúcej sa situácii. Krajine bolo zároveň odporučené, aby zvýšila verejné investície do zelenej a digitálnej transformácie a energetickej bezpečnosti vzhľadom na iniciatívu REPowerEU, a to okrem iného aj využitím Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti a iných fondov Únie. Podľa odhadov Komisie boli zámery fiškálnej politiky[15] v roku 2023 v kontexte vysokej inflácie expanzívne, a to na úrovni 0,5 % HDP. Rast primárnych bežných

---

10 Vykonávacie rozhodnutie Rady z 8. decembra 2023, ktorým sa mení vykonávacie rozhodnutie z 13. júla 2021 o schválení posúdenia plánu obnovy a odolnosti Lotyšska (15569/2023).

11 SWD(2024) 614 final.

12 Eurostat – Euro ukazovatele, 22. 4. 2024.

13 Odporúčanie Rady z 12. júla 2022, ktoré sa týka národného programu reforiem Lotyšska na rok 2022 a ktorým sa predkladá stanovisko Rady k programu stability Lotyšska na rok 2022 (Ú. v. EÚ C 334, 1.9.2022, s. 112).

14 Na základe prognózy Komisie z jari 2024 sa strednodobý rast potenciálneho HDP Lotyšska v roku 2023, ktorý sa používa na meranie zámerov fiškálnej politiky, odhaduje na 7,6 % v nominálnom vyjadrení na základe desaťročnej priemernej reálnej potenciálnej miery rastu a deflátora HDP v roku 2023.

15 Zámery fiškálnej politiky sú vymedzené ako miera ročnej zmeny východiskovej rozpočtovej pozície verejnej správy. Ich cieľom je posúdiť hospodársky impulz vyplývajúci z fiškálnych politík, a to tých, ktoré sú financované z vnútroštátnych zdrojov, ako aj tých, ktoré sú financované z rozpočtu EÚ. Zámery fiškálnej politiky sa merajú ako rozdiel medzi i) strednodobým potenciálnym rastom a ii) zmenou primárnych výdavkov bez diskrečných príjmových opatrení (a bez núdzových opatrení súvisiacich s krízou spôsobenou ochorením COVID-19) a vrátane výdavkov financovaných z nenávratnej podpory (grantov) v rámci Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti a iných fondov Únie.

výdavkov financovaných z vnútroštátnych zdrojov (bez diskrečných príjmových opatrení) predstavoval v roku 2023 expanzívny príspevok k zámerom fiškálnej politiky vo výške 1,1 % HDP. To zahŕňa zníženie nákladov na cielené núdzové podporné opatrenia pre domácnosti a podniky, ktoré sú najzraniteľnejšie voči zvyšovaniu cien energie, o 0,4 % HDP. Expanzívny príspevok primárnych bežných výdavkov financovaných z vnútroštátnych zdrojov v roku 2023 teda nebol spôsobený cielenou núdzovou podporou pre domácnosti a podniky, ktoré sú najzraniteľnejšie voči zvyšovaniu cien energie. Expanzívny rast primárnych bežných výdavkov financovaných z vnútroštátnych zdrojov (bez diskrečných príjmových opatrení) bol spôsobený zvýšením miezd vo verejnom sektore a sociálnych dávok. Možno teda konštatovať, že predpokladaný rast primárnych bežných výdavkov financovaných z vnútroštátnych zdrojov v roku 2023 nebol v súlade s odporúčaním Rady. Výdavky financované z grantov v rámci Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti a iných fondov EÚ dosiahli v roku 2023 výšku 1,5 % HDP. Investície financované z vnútroštátnych zdrojov dosiahli v roku 2023 úroveň 3,3 % HDP, pričom ide o ročný pokles o 0,1 percentuálneho oproti roku 2022. Lotyšsko financovalo dodatočné investície prostredníctvom Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti a iných fondov EÚ. Financovalo verejné investície do zelenej a digitálnej transformácie a do energetickej bezpečnosti, ako je nákup elektrických vozidiel pre verejnú dopravu, zlepšenie energetickej efektívnosti bytových domov a podnikateľských nehnuteľností, modernizácia prenosových a distribučných elektrizačných sústav, centralizácia riadenia digitálnych platforiem a systémov vo verejnom sektore, rozvoj digitálnych zručností a digitalizácia procesov v podnikoch, rozvoj širokopásmovej infraštruktúry, ako aj podpora digitalizácie v sektore vzdelávania, pričom tieto opatrenia sú vo veľkej miere financované z Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti a iných fondov EÚ.

(12) Kľúčové projekcie v programe stability na rok 2024 možno zhrnúť pomocou nasledujúcich údajov. V makroekonomickom scenári, z ktorého vychádzajú rozpočtové prognózy, sa predpokladá rast reálneho HDP na úrovni 1,4 % v roku 2024 a na úrovni 2,9 % v roku 2025, zatiaľ čo inflácia podľa HICP by sa mala v roku 2024 pohybovať na úrovni 1,6 % a v roku 2025 na úrovni 2,5 %. Predpokladá sa, že deficit verejných financií sa v rámci súčasných politík[16] v programe stability na rok 2024 zvýši v roku 2024 na 2,9 % HDP a v roku 2025 sa zníži na 2,7 % HDP, zatiaľ čo pomer dlhu verejnej správy k HDP sa do konca roka 2024 zvýši na 45,2 % a do konca roka 2025 na 46,3 %. Po roku 2025 má deficit verejných financií podľa projekcií v roku 2026 klesnúť na 2,2 % HDP, v roku 2027 na 2,0 % a v roku 2028 na 1,7 %. Plánuje sa teda, že saldo verejných financií v horizonte programu zostane pod referenčnou hodnotou pre deficit na úrovni 3 % HDP. Na druhej strane sa predpokladá, že pomer dlhu verejnej správy k HDP sa po roku 2025 zníži na 46,2 % v roku 2026, zvýši na 48,8 % v roku 2027 a zníži na 48,2 % v roku 2028.

(13) V prognóze Komisie z jari 2024 sa predpokladá nárast reálneho HDP v roku 2024 o 1,7 % a v roku 2025 o 2,6 %, zatiaľ čo inflácia podľa HICP sa má pohybovať na úrovni 1,6 % v roku 2024 a 2,0 % v roku 2025.

(14) V prognóze Komisie z jari 2024 sa v roku 2024 počíta s deficitom verejných financií vo výške 2,8 % HDP, pričom pomer dlhu verejnej správy k HDP má do konca roka 2024 vzrásť na 44,5 %. V roku 2024 bude vplyv postupného úplného ukončenia

[16] V programe stability na rok 2024 sa uvádza, že podľa súčasných politík bude rozpočtový deficit v roku 2025 o 0,5 percentuálneho bodu vyšší ako cieľový deficit v programe. Program stability neobsahuje žiadne podrobnosti o politických opatreniach, ktoré sa majú prijať na zabezpečenie súladu s cieľovými deficitmi.

opatrení v oblasti energetiky do konca roku 2023 viac ako kompenzovaný dodatočnými výdavkami na zvýšenie miezd vo verejnom sektore pre učiteľov a administratívu, zdravotnú starostlivosť a vzdelávanie, ako aj doplnkové platby dôchodcom. Rozvoj technickej infraštruktúry na hraniciach krajiny prispeje k zvýšeniu výdavkov na verejné investície. Mierne zvýšenie príjmov by malo priniesť zavedenie preddavkov na daň z príjmu právnických osôb z finančného sektora, zvýšenie sadzieb na viaceré výrobky podliehajúce spotrebnej dani a dodatočné výplaty dividend od štátnych podnikov. Na základe odhadov Komisie majú byť zámery fiškálnej politiky v roku 2024 expanzívne na úrovni 0,9 % HDP.

(15) Podľa prognózy Komisie z jari 2024 sa očakáva, že v roku 2024 sa budú z nenávratnej podpory (grantov) v rámci Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti financovať výdavky vo výške 1,6 % HDP (v porovnaní s 0,4 % HDP v roku 2023). Výdavky financované z grantov Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti umožnia realizovať vysokokvalitné investície a reformy na zvýšenie produktivity bez toho, aby mali priamy vplyv na saldo verejných financií a verejný dlh Lotyšska.

(16) Rada 14. júla 2023 odporučila[17] Lotyšsku, aby zabezpečilo obozretnú fiškálnu politiku, a to najmä tak, že nominálne zvýšenie čistých primárnych výdavkov financovaných z vnútroštátnych zdrojov[18] obmedzí v roku 2024 na najviac 3,0 %. Členské štáty boli pri plnení svojich rozpočtov na rok 2023 a pri vypracúvaní svojich návrhov rozpočtových plánov na rok 2024 vyzvané, aby zohľadnili to, že Komisia plánuje navrhnúť Rade, aby na základe výsledných údajov za rok 2023 začala postup pri nadmernom deficite na základe deficitu. Podľa prognózy Komisie z jari 2024 sa predpokladá, že čisté primárne výdavky Lotyšska financované z vnútroštátnych zdrojov sa v roku 2024 zvýšia o 4,9 %, čo je vyššia úroveň ako odporúčaná maximálna miera rastu. Tieto nadmerné výdavky presahujúce odporúčanú maximálnu mieru rastu čistých primárnych výdavkov financovaných z vnútroštátnych zdrojov v roku 2024 predstavujú 0,7 % HDP. Čisté výdavky v roku 2023 však boli nižšie, než sa očakávalo v čase vypracúvania odporúčania (o 0,9 % HDP). Keďže odporúčanie na rok 2024 bolo formulované ako miera rastu, pri posudzovaní súladu sa musí zohľadňovať aj bázický efekt z roku 2023. Ak by čisté výdavky v roku 2023 boli bývali rovnaké, ako sa očakávalo v čase vypracúvania odporúčania, výsledná miera rastu čistých výdavkov v roku 2024 by bola pod odporúčanou mierou rastu o 0,2 % HDP. Celkovo sa pri posudzovaní dospelo k záveru, že čisté primárne výdavky financované z vnútroštátnych zdrojov predstavujú riziko, že nebudú úplne v súlade s odporúčaním.

(17) Rada okrem toho odporučila, aby Lotyšsko prijalo opatrenia s cieľom čo najskôr v rokoch 2023 a 2024 ukončiť platné núdzové podporné opatrenia v oblasti energetiky a súvisiace úspory využilo na zníženie deficitu verejných financií. Rada takisto uviedla, že ak by si opätovné zvyšovanie cien energie vyžadovalo nové podporné opatrenia alebo ich pokračovanie, Lotyšsko by malo zabezpečiť, aby sa zameriavali na ochranu zraniteľných domácností a podnikov, aby boli fiškálne dostupné a aby sa nimi zachovali stimuly pre úsporu energie. Podľa prognózy Komisie z jari 2024 sa

[17] Odporúčanie Rady zo 14. júla 2023, ktoré sa týka národného programu reforiem Lotyšska na rok 2023 a ktorým sa predkladá stanovisko Rady k programu stability Lotyšska na rok 2023 (Ú. v. EÚ C 312, 1.9.2023, s. 125).

[18] Čisté primárne výdavky sú vymedzené ako výdavky financované z vnútroštátnych zdrojov bez i) diskrečných príjmových opatrení, ii) úrokových výdavkov, iii) výdavkov na cyklickú nezamestnanosť a iv) jednorazových a iných dočasných opatrení.

odhaduje, že čisté rozpočtové náklady[19] na núdzové podporné opatrenia v oblasti energetiky budú v roku 2023 na úrovni 1,0 % HDP a v rokoch 2024 a 2025 na úrovni 0,0 % HDP. Ak by sa súvisiace úspory využili na zníženie deficitu verejných financií, ako to odporúčala Rada, tieto projekcie by v roku 2024 znamenali fiškálnu úpravu na úrovni 1,0 % HDP, zatiaľ čo čisté primárne výdavky financované z vnútroštátnych zdrojov[20] predstavujú v danom roku reštriktívny príspevok k zámerom fiškálnej politiky vo výške 0,5 % HDP. Predpokladá sa, že núdzové podporné opatrenia v oblasti energetiky budú ukončené čo najskôr v rokoch 2023 a 2024. To je v súlade s odporúčaním Rady. Nepredpokladá sa však, že súvisiace úspory sa v plnej miere využijú na zníženie deficitu verejných financií. V tejto súvislosti teda existuje riziko, že sa nedosiahne súlad s odporúčaním Rady.

(18) Rada zároveň Lotyšsku odporučila aj to, aby zachovalo verejné investície financované z vnútroštátnych zdrojov a zabezpečilo účinné čerpanie grantov Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti a iných fondov EÚ, najmä s cieľom podporiť zelenú a digitálnu transformáciu. Podľa prognózy Komisie z jari 2024 sa predpokladá, že verejné investície financované z vnútroštátnych zdrojov v roku 2024 vzrastú na 3,4 % HDP (3,3 % HDP v roku 2023). To je v súlade s odporúčaním Rady.

(19) Vychádzajúc z opatrení, ktoré boli v príslušných oblastiach politiky známe k dátumu uzávierky prognózy, a za predpokladu nezmenených politík sa v prognóze Komisie z jari 2024 predpokladá, že deficit verejných financií bude v roku 2025 na úrovni 2,9 % HDP. Pomer dlhu verejnej správy k HDP sa má do konca roka 2025 zvýšiť na 46,3 %. Vo zvýšení pomeru dlhu k HDP v roku 2025 sa odzrkadľuje najmä plusové zosúladenie dlhu a deficitu a deficit verejných financií.

(20) Daňové príjmy Lotyšska ako podiel na HDP zostávajú výrazne pod priemerom EÚ, čo obmedzuje financovanie verejných služieb, najmä zdravotnej starostlivosti a sociálnej ochrany. V roku 2022 sa podiel daňových príjmov znížil na 30,3 % HDP (40,2 % HDP v EÚ), čo je najnižšia úroveň za posledné tri roky. V oblastiach zdaňovania, ktoré sú menej škodlivé pre rast, najmä v oblasti kapitálu a majetku, je Lotyšsko stále pod priemerom EÚ. Príjmy z dane z príjmu právnických osôb sa po výraznej korekcii smerom nadol po reforme z roku 2018 postupne zotavujú, hoci katastrálna reforma zdaňovania nehnuteľností, v ktorej by sa zohľadňovali súčasné trhové hodnoty, ešte nebola prijatá. Z relatívne nízkych príjmov zo zdaňovania práce, napriek relatívne vysokým sadzbám dane, vyplýva, že existuje potenciál na zvýšenie príjmov z daní z práce. Vyžaduje si to trvalé úsilie o zlepšenie dodržiavania daňových predpisov a presun hospodárskej činnosti z tieňového hospodárstva na formálne hospodárstvo. Chudoba a príjmová nerovnosť v Lotyšsku medzitým zostávajú vysoké. Spomedzi členských štátov EÚ má Lotyšsko jeden z najvyšších percentuálnych podielov osôb ohrozených chudobou a sociálnym vylúčením, jedno z najvyšších rizík chudoby u starších osôb, ako aj niektoré z najnižších dôchodkov v porovnaní so mzdami. Príjmová nerovnosť navyše zostáva výrazne nad priemerom EÚ. Fragmentácia sociálnej podpory na komunálnej úrovni, nízka kvalita a obmedzená dostupnosť

[19] Údaj predstavuje úroveň ročných rozpočtových nákladov na tieto opatrenia vrátane príjmov a výdavkov a prípadne po odpočítaní príjmov z daní z neočakávaných ziskov dodávateľov energie.

[20] Tento príspevok sa meria ako zmena primárnych výdavkov verejnej správy bez i) prírastkového vplyvu diskrečných príjmových opatrení na rozpočet, ii) jednorazových opatrení, iii) výdavkov na cyklickú nezamestnanosť a iv) výdavkov financovaných z nenávratnej podpory (grantov) Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti a iných fondov EÚ vo vzťahu k strednodobej (desaťročnej) priemernej potenciálnej miere rastu nominálneho HDP vyjadrenej ako pomer k nominálnemu HDP.

existujúceho sociálneho bývania, ako aj výrazné sociálno-ekonomické rozdiely medzi regiónmi naďalej predstavujú výzvy pre sociálne začlenenie a trh práce. Verejné výdavky na zdravotnú starostlivosť v Lotyšsku zostávajú jedny z najnižších v EÚ, výsledkom čoho je vysoká úroveň neuspokojených potrieb v oblasti zdravotnej starostlivosti a slabé výsledky v oblasti zdravia. V posledných rokoch sa verejné výdavky na zdravotnú starostlivosť a sociálnu podporu dočasne zvýšili na pozadí núdzovej podpory pri pandémii, ako aj ďalších dodatočných rozpočtových prostriedkov na báze *ad hoc*. V rámci rozpočtu na rok 2024 sa však počíta s tým, že výdavky verejnej správy na zdravotnú starostlivosť klesnú na úroveň roku 2020 (4,7 % HDP) a výdavky na sociálnu ochranu klesnú pod úroveň roku 2020 (12,4 % HDP plánovaných v roku 2024 v porovnaní s 13,3 % v roku 2020). Pri strednodobých plánoch sa počíta s ďalším znížením verejných výdavkov na zdravotnú starostlivosť, ktoré by v roku 2028 mali dosiahnuť 4,1 % HDP, pričom sa očakáva, že verejné výdavky na sociálnu ochranu sa v roku 2028 postupne zvýšia na 13,8 % HDP.

(21) V súlade s článkom 19 ods. 3 písm. b) nariadenia (EÚ) 2021/241 a kritériom 2.2 prílohy V k uvedenému nariadeniu plán obnovy a odolnosti zahŕňa rozsiahly súbor vzájomne sa posilňujúcich reforiem a investícií, ktoré sa majú vykonať do roku 2026. Očakáva, že tieto reformy a investície pomôžu účinne riešiť buď všetky výzvy obsiahnuté v príslušných odporúčaniach pre jednotlivé krajiny, alebo aspoň ich značnú časť. Vzhľadom na tento náročný časový rámec je nevyhnutné čo najskôr pristúpiť k účinnému vykonávaniu tohto plánu vrátane kapitoly REPowerEU, aby sa posilnila dlhodobá konkurencieschopnosť Lotyšska využitím zelenej a digitálnej transformácie a aby sa zároveň zabezpečila sociálna spravodlivosť. Ak sa majú splniť záväzky plánu do augusta 2026, je nevyhnutné, aby Lotyšsko pokračovalo vo vykonávaní reforiem a investícií. Aby sa v širšej miere preberala zodpovednosť za úspešné vykonanie plánu obnovy a odolnosti, naďalej treba systematicky zapájať miestne a regionálne orgány, sociálnych partnerov, občiansku spoločnosť a ďalšie relevantné zainteresované strany.

(22) Lotyšsko má v rámci strednodobého preskúmania fondov politiky súdržnosti v súlade s článkom 18 nariadenia (EÚ) 2021/1060 povinnosť preskúmať do marca 2025 každý program, pričom zohľadní okrem iného výzvy identifikované v odporúčaniach pre danú krajinu na rok 2024, ako aj svoj národný energetický a klimatický plán. Na základe uvedeného preskúmania sa definitívne prideľujú finančné prostriedky EÚ, ktoré sú súčasťou každého programu. Hoci Lotyšsko dosiahlo pokrok pri vykonávaní politiky súdržnosti a Európskeho piliera sociálnych práv, pretrvávajú nedostatky a významné regionálne rozdiely medzi hlavným mestom Riga a zvyškom krajiny, najmä Latgale na východe. Zásadný význam má zrýchlenie vykonávania programov politiky súdržnosti. Priority dohodnuté v programe sú naďalej relevantné. Je dôležité podporovať schopnosť podnikov inovovať a digitalizovať s cieľom zvýšiť produktivitu. Prioritou zostáva podpora opatrení v oblasti energetickej efektívnosti v budovách a podnikoch. Rovnako dôležité je zabezpečiť prístup k včasným a rovnako kvalitným zdravotníckym službám a infraštruktúre, sociálnym službám vrátane sociálneho bývania, pokračovať v prechode na nezávislý spôsob života a komunitnú starostlivosť. Prioritou zostáva aktivácia, rekvalifikácia a zvyšovanie úrovne zručností nezamestnaných a podpora účasti na trhu práce pre nedostatočne zastúpené skupiny. Malo by sa pokračovať v zlepšovaní kvality a inkluzívnosti vzdelávania spolu so zvyšovaním úrovne zručností a rekvalifikáciou dospelej populácie. V kontexte strednodobého preskúmania programov politiky súdržnosti si osobitnú pozornosť zasluhujú existujúce regionálne rozdiely a zabezpečenie primeranej úrovne investícií v oblasti materiálnej deprivácie (vrátane potravinovej a materiálnej pomoci). Lotyšsko by takisto mohlo využiť iniciatívu Platforma strategických technológií pre Európu na

podporu transformácie priemyslu so zameraním na inteligentnú energiu z obnoviteľných zdrojov (napr. veterné parky na mori), kde je o to záujem medzinárodných investorov, ako aj na vedomostne náročné biohospodárstvo a biotechnológiu.

(23) Popri hospodárskych a sociálnych výzvach, ktoré sa riešia v pláne obnovy a odolnosti a s využitím iných finančných prostriedkov EÚ, čelí Lotyšsko niekoľkým ďalším výzvam súvisiacim s podnikateľským prostredím, nedostatkom pracovnej sily a požadovaných zručností a prechodom na čistú energiu a ekologické hospodárstvo.

(24) Na úrovni 14,9 % HDP v roku 2022 sú investície podnikov v Lotyšsku o niečo nižšie ako úroveň 16,5 % HDP v Estónsku a mierne vyššie ako 13,1 % HDP v Litve. Úrovne čistých súkromných investícií však zostali jedny z najnižších v EÚ a za posledných päť rokov dosahovali 0,5 % v porovnaní s priemerom EÚ na úrovni 3,5 %. Z výsledkov prieskumu EIB v oblasti investícií z roku 2023 vyplýva, že na súkromné investície má vplyv vysoká neistota, nedostatočná dostupnosť kvalifikovaných pracovníkov a vysoké náklady na energiu. V roku 2023 vnímalo obchodné predpisy ako dlhodobú prekážku pre investície 77 % lotyšských firiem, čo je jeden z najvyšších percentuálnych podielov v EÚ. Poskytovanie bankových úverov bolo navyše slabé a pôsobilo ako ďalšia prekážka pre investície podnikov. Pre malé a stredné podniky je mimoriadne ťažké získať úver. Čiastočne je to spôsobené ich vyšším úverovým rizikom, ale aj vysokými nákladmi na úvery, prísnymi požiadavkami na kolaterál a administratívnou záťažou. Bankový sektor je koncentrovaný, čo vedie k slabej konkurencii medzi bankami, čo je jedným z faktorov vysokých úrokových sadzieb. Pokračujúcimi snahami o zvýšenie konkurencie v bankovom sektore, a to aj prostredníctvom väčšej transparentnosti úrokových sadzieb a iných nákladov spojených s úvermi, by sa podporilo poskytovanie úverov v strednodobom horizonte. Verejné schémy poskytovania úverov a/alebo záruk pre strategicky dôležité investičné oblasti, ako je zelená transformácia a regionálny rozvoj, by navyše mohli zvýšiť efektívnu hospodársku súťaž na bankovom trhu. Okrem toho by investíciám podnikov pomohlo zvýšenie dostupnosti iných zdrojov financovania ako bankovníctva. Tieňové hospodárstvo je pre podnikateľské prostredie dlhodobým problémom, ktorý brzdí investície, rozvoj zručností, a tým aj dlhodobú konkurencieschopnosť. Podľa lotyšských podnikateľských organizácií narúša hospodársku súťaž a podnecuje podniky k tomu, aby zostali malými. Podľa lotyšských bánk sú prevládajúce tieňové hospodárstvo a slabé súvahy spoločností navyše kľúčovými prekážkami vyššieho objemu úverov podnikom.

(25) V Lotyšsku narastá nedostatok pracovných síl a požadovaných zručností. V kombinácii s demografickými výzvami a klesajúcim počtom obyvateľov v produktívnom veku to predstavuje pre konkurencieschopnosť krajiny problém. V roku 2023 bol najväčší nedostatok pracovnej sily zaznamenaný vo vede, technológii, inžinierstve a matematike (STEM), čo sú odvetvia, ktoré sú veľmi dôležité na rast produktivity, ako aj v zelenej a digitálnej transformácii. Do roku 2030 sa najvýraznejší nedostatok očakáva v inžinierstve, vo výrobe a v stavebníctve, vo vede, v matematike a odvetví IT. Okrem toho Lotyšsko naďalej čelí nedostatku v zdravotnej a sociálnej starostlivosti. Nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily ako prekážku pre investície uvádza 91 % lotyšských spoločností, čo je nad priemerom EÚ na úrovni 81 %. Nízky podiel absolventov v oblasti technológie, inžinierstva a vedy a z toho vyplývajúci nedostatok výskumných pracovníkov v týchto oblastiach je jednou z hlavných prekážok posilňovania lotyšskej výskumnej a inovačnej kapacity, najmä v súkromnom sektore. Vysokokvalitné systémy vzdelávania a odbornej

prípravy zosúladené s meniacimi sa potrebami trhu práce a dobre zacielené opatrenia na zvyšovanie úrovne zručností a rekvalifikáciu sú kľúčové na zníženie nedostatku pracovnej sily a požadovaných zručností a zlepšenie konkurencieschopnosti krajiny, ako aj na podporu digitálnej a zelenej transformácie. Hoci sa nedávnymi reformami zvýšila flexibilita a atraktívnosť odborného vzdelávania a prípravy, je potrebné pokračovať v úsilí o modernizáciu a zlepšenie ponuky odbornej prípravy. Na odblokovanie nevyužitej ponuky pracovnej sily musia byť prístupné opatrenia v oblasti odbornej prípravy, a to aj pre osoby s nízkou kvalifikáciou a vo všetkých regiónoch.

(26) Lotyšsko má jeden z najvyšších podielov energie z obnoviteľných zdrojov energie v EÚ. Je to spôsobené najmä výrobou elektriny z vodných elektrární a vysokým využívaním biomasy najmä v sektore vykurovania. V krajine existuje priestor na ďalšiu diverzifikáciu mixu obnoviteľných zdrojov energie. V rokoch 2022 a 2023 Lotyšsko zaznamenalo nárast inštalovanej kapacity slnečnej a veternej energie, tieto kapacity však zostávajú výrazne pod úrovňami inštalovanými v Estónsku a Litve. Na zvýšenie podielu obnoviteľných zdrojov energie na konečnej spotrebe energie by Lotyšsku prospelo najmä využívanie veternej a slnečnej energie a zvyšovanie výroby z týchto zdrojov. Napriek určitým obmedzeným opatreniam plánovaným v rámci národného plánu obnovy a odolnosti je potrebné ďalšie úsilie na odstránenie zostávajúcich prekážok pri udeľovaní povolení na výstavbu alebo inštaláciu zariadení na výrobu veternej a slnečnej energie. Okrem toho by Lotyšsko mohlo prijať ďalšie opatrenia na podporu flexibility na strane dopytu, ako je uskladňovanie energie vo vlastníctve koncových spotrebiteľov a účasť na distribuovaných zdrojoch energie a na službách vyrovnávania a flexibility. Mohli by sa tým takisto jasne vymedziť úlohy určitých účastníkov trhu s energiou, ako sú agregátori malého dopytu. Oddeleným faktom je to, že žiadosti o povolenia na pripojenie do sústavy pre zariadenia na výrobu energie z obnoviteľných zdrojov značne prevyšujú dostupnú kapacitu elektrickej siete, a preto je vydávanie nových povolení od júla 2023 pozastavené. Z toho vyplýva, že existuje priestor na ďalšie regulačné opatrenia.

(27) Pokrok Lotyšska smerom k obehovému hospodárstvu sa musí urýchliť, aby splnilo ciele EÚ v oblasti obehového hospodárstva. Ukazovatele udržateľného hospodárskeho rastu sú pod priemerom EÚ a materiálová stopa krajiny rastie. Lotyšsko je priemerným hráčom v oblasti ekologických inovácií a prospelo by mu zrýchlenie vykonávania obehových obchodných modelov a zvýšenie investícií do ekologických inovácií s cieľom zvýšiť efektívnosť zdrojov a konkurencieschopnosť. Lotyšsko dosiahlo pokrok vo svojom systéme odpadového hospodárstva, no stále viac ako polovicu svojho komunálneho odpadu skládkuje.

(28) Vzhľadom na úzke prepojenia medzi ekonomikami členských štátov eurozóny a ich kolektívny príspevok k fungovaniu hospodárskej a menovej únie Rada v roku 2024 odporučila členským štátom eurozóny, aby prijali opatrenia na splnenie odporúčania o hospodárskej politike eurozóny, a to aj prostredníctvom svojich plánov obnovy a odolnosti. V prípade Lotyšska odporúčania 1, 2, 3 a 4 napomáhajú plneniu prvého, druhého, tretieho a štvrtého odporúčania pre eurozónu.

TÝMTO ODPORÚČA, aby Lotyšsko v rokoch 2024 a 2025 prijalo opatrenia s cieľom:

1. včas predložiť strednodobý fiškálno-štrukturálny plán. V súlade s požiadavkami reformovaného Paktu stability a rastu obmedziť rast čistých výdavkov[21] v roku 2025 na mieru, ktorá je v súlade so udržaním deficitu verejných financií smerom pod referenčnou hodnotou 3 % HDP stanovenou v zmluve a so zachovaním obozretnej úrovne verejného dlhu v strednodobom horizonte. Rozšíriť zdaňovanie vrátane zdaňovania kapitálu a majetku a posilniť primeranosť zdravotnej starostlivosti a sociálnej ochrany;

2. pokračovať v rýchlom a účinnom vykonávaní plánu obnovy a odolnosti vrátane kapitoly REPowerEU, čím sa zabezpečí dokončenie reforiem a investícií do augusta 2026. Zrýchliť vykonávanie programov politiky súdržnosti. V kontexte strednodobého preskúmania sa naďalej zameriavať na dohodnuté priority, prijatie opatrení na lepšie riešenie pretrvávajúcich regionálnych rozdielov a nerovností a súčasne zvážiť príležitosti, ktoré na zlepšenie konkurencieschopnosti ponúka iniciatíva Platforma strategických technológií pre Európu;

3. zlepšiť podnikateľské prostredie znížením administratívnej a regulačnej záťaže pre spoločnosti a zlepšením prístupu k financovaniu pre malé a stredné podniky, a to aj prostredníctvom verejných schém poskytovania úverov a záruk zameraných na uľahčenie investícií strategického významu a posilnenie hospodárskej súťaže na finančných trhoch. Riešiť nedostatok pracovnej sily a požadovaných zručností, najmä v oblasti STEM a iných špecializáciách potrebných na zelenú a digitálnu transformáciu, ako aj v sociálnom sektore a sektore zdravotnej starostlivosti, a to aj prostredníctvom cieleného zvyšovania úrovne zručností a rekvalifikácie;

4. urýchliť zavádzanie veternej a slnečnej energie zlepšením postupov udeľovania povolení a podporou flexibility na strane dopytu. Podporovať prechod na obehové hospodárstvo prostredníctvom ekologických inovácií a postupov udržateľného riadenia zdrojov.

V Bruseli

Za Radu
predseda/predsedníčka

[21] Podľa článku 2 bodu 2 nariadenia (EÚ) 2024/1263 „čisté výdavky“ sú výdavky verejnej správy bez úrokových výdavkov, diskrečných príjmových opatrení, výdavkov na programy Únie plne kryté príjmami z fondov Únie, vnútroštátnych výdavkov na spolufinancovanie programov financovaných Úniou, cyklických prvkov výdavkov na dávky v nezamestnanosti a jednorazových a iných dočasných opatrení.